

Марија Шљукић*

Универзитет у Београду
Филолошки факултет

ЗНАЧАЈ ВУКА СТЕФАНОВИЋА КАРАЦИЋА И ЉУБОМИРА СТОЈАНОВИЋА У ИСТОРИЈАТУ ВЕЛИКЕ ШКОЛЕ

Сажетак

У раду се разматра и сагледава значај Вука Стефановића Караџића и Љубомира Стојановића (филолог, историчар, државник) у развоју Велике школе. Они су својим залагањем, радом и делима дали велики допринос настанку одређених предмета, који су се изучавали на Великој школи. Основу и окосницу овог рада представља истакнуто дело Љубомира Стојановића монографског типа *Живот и рад Вука Стефановића Караџића*, које повезује ове две знамените личности. У раду се примењује аналитичка метода, јер се анализом поступака и дела ових двеју личности самерава њихово место и значај у историјату Велике школе. Циљ овог рада је истицање ових двеју личности као стожерних стубова на којима је почивао углед Велике школе, временом прерастајући у Београдски универзитет.

Кључне речи: Вук Стефановић Караџић, Љубомир Стојановић, Велика школа, аналитичка метода

У години у којој се прославља значајни јубилеј Велике школе, односно касније Београдског универзитета, 210 година од оснивања, требало би истаћи најважније етапе у његовом развоју. Оснивању Велике школе 1808. године у време Првог српског устанка, предходио је многозначан ентузијазам малобројних образованих људи, који су у

* Филолошки факултет, Студентски трг 3, 11000 Београд
msljukic@ymail.com

Србију долазили са простора некадашње Аустрије и Угарске са искреним жељама, надањем и настојањем да шире просветитељске идеје, како би се на адекватан начин успоставила духовна и образовна вертикала у српском народу. Доласком Доситеја Обрадовића из Аустрије у Србију почињу напори ка оснивању Велике школе, истовремено узрокујући распрострањавање просвете и културе. Доситеј Обрадовић и Иван Југовић, његово право име је Јован Савић, оснивају Велику школу 01. септембра 1808. године у Београду, чиме започиње прва етапа у њеном развоју. „Из неколико речи Доситијевих видеће се зашто је та школа основана. ’Ми ваља, говорио је Доситије при свечаном отварању њеном, да се старамо да избавимо душу нашу од сужанства душевнога, то јест од незнања и слепоте умне.“ (Споменица о отварању Универзитета 1906: 1) Као министар просвете Доситеј Обрадовић је представљао стожерну личност у првим данима Велике школе. Важно је напоменути да је услов за упис у Велику школу био познавање читања, писања и рачунања, а први ђаци ове школе су били синови и рођаци устаничких старешина: најстарији син Карађорђа Петровића, Алекса, Вук Караџић, Лазар Арсенијевић Баталака, доцније признати историчар, као и књижевник Сима Милутиновић Сарајлија, касније и сам професор Велике школе. Иван Југовић је био у почетку једини професор у Великој школи, потом му се придружују и Радонић, Војиновић и Милутиновић.

Иван Југовић је предавао ученицима из својих рукописа, јер уџбеника није било. Стојановић нам наводи упечатљив опис о настанку Југовићевог превода са немачког језика на српски, књиге *Историја свију народа од постања свијета до Христа*, који је оставио Вук Стефановић Караџић у својим сећањима, указујући на чињеницу како је пронашао књигу у једном „дућану“.

Она пак његова била је Историја свију народа од постања свијета до Христа, коју он одмах стане преводити на српски. [...] Што би тако до подне превео, оно би послуже подне, особито у вече, мени читао питајући ме разумијем ли, па ако гдје што не бих разумио, оно би ми тумачио [...] Југовић мени – наставља Вук – нигда није казао зашто књигу ову преводи, али кад је сву преведе, онда каже да ће да отвори Велику Школу, (1987: 9)

Из овог цитата уочавамо величину и неопходност напора и настојања Ивана Југовића, да се за новоотворену Велику школу прибаве и преведу уџбеници и књиге, како би се на што адекватнији начин формирали будући предмети, који ће се изучавати на Великој школи. У то време ова школа је била трогодишња, а у школском програму главни предмети су били:

(према Вуковом сведочењу): 'Историја свију народа од постанка свијета до нашега времена; Географија цијелога свијета; Статистика свију држава; Права (чини ми се римска); нешто мало из физике; како се пишу писма (свакојака); Рачун; Немачки језик и Нравоучителна преподаванија' (моралне поуке или веронаука). (Милинчевић 2013: 11)

Велика школа је пружила немерљив допринос у историји школства у Србији, јер је представљала клицу од које је никао и разлистао се двестогодишњи храст оличен у Београдском Универзитету, чије гране представљају разнолике и многозначне факултете.

Иако је кратко трајала (престала је с радом 1813. године пропашћу устанка) ова прва српска виша школска установа имала је велики значај у даљем развоју просвете и школства. Она зрачи као неки светионик у модерној историји Србије и њене културе и просвете. То је запазио и истакао и Леополд Ранке, славни аутор *Српске револуције* (1829). (Милинчевић 2013: 12)

Вук Стефановић Караџић је после постигнутих успеха у Европи са представљањем српске културе, покушао 1820. године да иницира успостављање школског система у Србији по угледу на некадашњу Велику школу, како би се нове генерације образовале по моделу, који је већ постојао, чиме би се на неки начин успоставио континуитет школства и образовања. „Вук саветовао Кнезу Милошу да оснује једну школу у којој би 15–20 ђака могло учити историју, земљопис, граматику, рачун и права.“ (*Споменица о отварању Универзитета* 1906: 2) Међутим, сви његови покушаји на плану просвете нису уродили плодом, јер кнез Милош Обреновић није био у довољној мери заинтересован за рад у овој сфери.

Димитрије Исаиловић је 1830. године у Београду отворио Велику школу по налогу кнеза Милоша Обреновића, која је 1833. године пресељена у Крагујевац и у званичним документима по први пут названа гимназијом. 1838. године гимназија у Крагујевцу прераста у знаменити Лицеј, који је после неког времена премештен у Београд (1841), а егзистирао је у облику двогодишње школе, да би му 1853. године била додата још једна година, трећа, чиме је у пуној мери добио статус више школе. Кнез Михаило Обреновић је 1863. године донео значајан закон у области школства о прерастању Лицеја у Велику школу или Академију, чиме се на метафоричан начин обнавља мисао Доситеја Обрадовића о многозначности Велике школе за српски народ. Битно је истаћи чињеницу да је Велика школа била састављена од три факултета из разноликих домена људског сазнања и постигнућа, односно у свом саставу је обједињавала Филозофски, Правни и Технички факултет, чиме је на неки начин испољавала неколике особине Универзитета у пуној мери. „Непун век након Доситејеве Велике школе, претходнице свих великошколских установа у Србији, остварила се Вукова жеља и 1905. године прерасла је у Београдски универзитет, с бројним професорима и научницима значајним и у европским размерама.“ (Милинчевић 2013: 15)

У плејади великана, истакнутих професора и знаменитих ученика, који су уткали своје научне и стручне квалитете, обликујући Велику школу, доцније Београдски универзитет, издвајају се имена двојице значајних људи свога доба, Вук Стефановић Караџић и Љубомир Стојановић. Време у коме су живела и стварала ова двојица еминентних појединица и области у којима су оставили свој дубок траг с пуним правом им је обезбедила истакнуто место у историјату Велике школе. Живот и рад Вука Стефановића Караџића и Љубомира Стојановића остваривао се донекле кроз паралелизам њихових животних и стваралачких путева, који се у појединим и неколиким тачкама укрштају обогаћујући српску културу, а који су најприсутнији у чувеној монографији Љубомира Стојановића, синтези стваралачког опуса Вука Караџића, *Живот и рад Вука Стефановића Караџића*. У овој књизи у пуној мери долази до изражаја значај, свеобухватност и свепрожимајуће везе у творачком делу Вука Стефановића Караџића, што се рефлектује на испољеној систематичности у раду и стварању

Љубомира Стојановића, доказујући сву величину ових знаменитих људи за српски језик, књижевност и уметност, односно целокупну њихову мисију у српској култури. Ова књига представља драгоцен и незаобилазан подсетник, али и помаже да се реконструише свеобухватна и целовита слика књижевне и културне сцене, која је тада преовладала у Србији. Књига *Живот и рад Вука Стефановића Караџића* је веродостојни приказ епохе, чувајући сећања на све знамените и истакнуте књижевне и културне посленике, са чијим се животним и стваралачким путевима, у једном тренутку укрстио пут Вука Караџића. Значај ове књиге долази до изражаја, у чињеници да су у њој обликоване многобројне животне и културне прилике, у којима је протицао животни век Вука Караџића, али и тешкоће са којима се сусретао, приликом настанка свога обимног стваралачког рада, у многим областима науке и књижевности у Србији, постајући узор будућим научницима, истраживачима и писцима.

Књигом г. Стојановића наша наука добила је прву праву научну монографију о Вуку као писцу и човеку, са највећом досад употребом објављених и необјављених извора и дела, туђих и Вукових. За све нове студије о Вуку она ће бити солидна основа и местимично већ данас јасан путоказ. (Ђоровић 1924: 205)

Павле Поповић је приликом критичког сагледавања ове књиге, уочио првобитно испољену жељу, а касније остварену намеру Стојановићеву да описом културног живота у тадашњој Србији, али и учесника у њему, пронађе и ситуира на адекватно место Вука Караџића, рефлектујући кроз његов живот и твораштво, али и однос према њему, све остале делатнике у књижевном и културном животу у то доба.

То није случај са С. књигом; она је напротив дуго рађена (дуго је материал скупљан), и сва је прилика да ће дуго и живети. Као информација и извор, она је првокласне вредности. Она је богат збир врло подробних података – и најситнијих – о Вукову животу и раду. Самим тим она је дебео коментар Вуковим делима. После свега што је у њој изнесено, сад ћемо читати поједине поле-

мичне списе Вукове и његових противника с више разумевања, као што ћемо уопште имати јаснији појам о раду и животу Вукову, и о времену којем припада. (Поповић 1924: 302)

Вук Стефановић Караџић је био један од првих ученика Велике школе, настале у време Доситеја Обрадовића, показивао је марљивост у раду и жељу за стицањем нових знања, али је напустио због болести.

Кад се септембра 1808 г. школа отвори ступи међу осталима у њу и Вук.

После пропасти на Каменици »јуна 1809« ова је школа пре завршних испита затворена, а кад је с јесени исте године отворена, Вука није било међу ученицима: разболео се (Стојановић 1987: 9)

Значај Вука Караџића у историји Велике школе, огледа се и у његовим настојањима да је обнови, као и у примени његовог импозантног научног рада у обликовању појединих предмета, који би се изучавали у Великој школи. Допринос Вука Караџића различитим аспектима нашег језика и књижевности је био плодноносан, рад на реформи азбуке и издавање прве граматике и речника српског језика, као и прикупљање и објављивање многобројних књига о народном животу, обичајима, песмама, причама и малим фолклорним формама, али и рад на првој аутентичној историји српског народа, уз поједине ауторске радове. Вук Караџић је утицао на све касније проучаваоце и изучаваоце области народне књижевности, фолклора, етнографије, историје језика, дијалектологије, као и историје. Плодноносан рад Вука Караџића био је у знаку пријатељства и менторства Јернеја Копитара, који му је давао смернице о најпотребнијим и најпретажнијим пословима у вези са успостављањем српског народног језика као књижевног језика.

Приликом разматрања о научном достигнућу Вука Караџића на првом месту би требало истаћи *Писменицу српскога језика*, односно прву граматiku српскога језика, објављену 1814. године, која је утицала на све доцније истраживаче у домену српскога језика. Интересантно је нагласити велики труд и напоре Вука Караџића на састављању

Српског рјечника истолкованог њемачкијем и латинскијем ријечима, који је публикован 1818. године, односно у овој години се обележава значајан јубилеј 200 година од објављивања овог издања. *Српски рјечник* је садржао у себи и граматику српскога језика, поред самих речи и њихових објашњења у себи је обједињавао и анегдоте, обичаје, предања, па чак и делове приповедака или мање приповетке у целини.

Он је написао прву Српску Граматику и саставио први српски Речник [...] Он је оснивач науке о српском језику, коју је даље разрадио његов ученик Даничић и његови следбеници. [...] он је имао необично јако развијен језички осећај; за њега је језик био жив организам, и он је осећао његов дух и све танке његове разлике у изражају, и зато ће језичка грађа коју је скупио, његови описи говора и Речник вечито остати поуздана грађа за испитивање језика. – Копитар га је назвао »граматичким генијем.« (Стојановић 1987: 725)

Вук Караџић је у свом стваралачком опусу показао и доказао, да је српски народни језик функционалан како у књижевним ауторским делима, тако и у научним огледима и расправама, истовремено постајући претеча многих генерација писаца, које су стварале на народном језику.

развио је и велики позитиван, описујући српски језик у својој граматици и у речнику, и износећи угледе чистог народног језика у народним умотворинама и својим списима.

У оба правца није престао радити целог живота. И управо његови списи су извојевали победу народном језику више него критике и теориска разлагања, јер су они били илустрација, практичка примена теорије, и сви су се књижевници, хтели не хтели, морали на њих угледати. (Стојановић 1987: 729)

У међувремену је Вук Караџић издао и две *Пјесмарице*, које су утицале на популаризацију српског народа и његове културе у ширим европским оквирима, заинтересовавши чак и браћу Грим и Ге-

теа за српску народну књижевност. Караџић се приликом свога рада сусретао са многим значајним људима онога доба, међу којима је значајно истакнути његов сусрет са Јосифом Добровским, „оцем славенске филологије“. Приликом сагледавања и самеравања његовог рада треба уочити и занимање за сакупљање старих књига, рукописа и грађе о српским манастирима. Он је на српски народни језик превео *Нови завјет*, што је допринело значају народног језика. 1847. године су публиковане и књиге *Рат за српски језик и правопис* Ђуре Даничића, *Песме* Бранка Радичевића и *Горски вијенац* Петра II Петровића Његоша, показујући и доказујући, да на народном језику могу равноправно настајати и егзистирати ауторска оригинална, али и научна дела, што је у пуној мери одражавало тријумф рада Вука Караџића на реформи српског језика и азбуке.

Два Војвођанина – Ђура Даничић, који 1847 год. и преузима борбу са Ј. Хаџићем, и Бранко Радичевић, који својим изванредним песмама, лирским и епским (од 1847 г.), почиње и на делу показивати колико је књижевним Вуков језик способан да одговори и најтежим књижевним захтевима и потребама. После Бранка и Даничића почињу се јављати и књижевници и други научни и књижевни радници са тежњом да пишу заиста чистим књижевним језиком или са тежњом да прочисте свој домаћи говор и да га удесе према Караџићеву 'канону' књижевног језика. (Белић 1998: 48)

Љубомир Стојановић је био студент Велике школе, у периоду од 1879. године до 1883. године, када се истакао својим вредним и истрајним радом на пољу филологије и историје. Професор Стојан Новаковић је запазио његов таленат и усмерио га у оном правцу истраживања, који је имао пресудан утицај у његовом усавршавању у иностранству, дајући му смернице. Поље његовог интересовања постаје филогија после повратка из иностранства, где је имао продуктиван рад код Лескина у Лајпцигу и Шмита у Берлину. Љубомир Стојановић је написао школске граматике српског језика за све три године гимназије, које су доживеле велики број издања, као и кратку граматику старословенског језика. Стојановић је био истакнути професор на Великој школи на Филозофском факултету од 1893. до

1899. године, где је предавао словенску филологију на првој години студија, тако што је у првом семестру предавао старословенски језик, а у другом српскохрватски.

Рад Љубомира Стојановића је био изузетно разноврстан и обухватао је неколицину научних области, у којима је показивао и исказивао све своје научне и стручне потенцијале. Он се бавио разноликим и многозначним научним областима, дијалектологијом, историјом српског језика, српском књижевношћу, политичком историјом, али и сакупљањем и објављивањем српских старина. Домени интересовања Љубомира Стојановића су имали далекосежни утицај и значај, у аспекту предмета, који су се изучавали на Великој школи, а односили су се пре свега на народну књижевност, тако што је он сакупљао народне песме, али и издавао оне већ објављиване; на стару књижевност и историју српског језика, јер је сакупљао старе летописе, родослове, старе и ретке књиге и рукописе, али и објавио фотолитографско издање најзначајнијег споменика старе српске писмености, Мирослављевог јеванђеља; на политичку историју због повеља које је сакупљао и штампао из периода Немањића, као и на дијалектологију, јер је за тему приступне беседе на Краљевској Академији управо одабрао српске дијалекте. „он је прибирао и радио за друге, за будуће, да им олакша посао, да се његовим трудом користи целина, да се скупљеном грађом унапреди опште, полазно знање људи од струке.“ (Ђоровић 1931: 27-28)

Љубомир Стојановић се континуирано, предано и у свеобухватном облику бавио животом и стваралаштвом Вука Караџића, што је дошло до изражаја у неколиким аспектима његовог проучавања. Он је пре свега приредио обимну преписку Вука Караџића са многим знаменитим људима његовога доба, али и са сарадницима, који су му помагали или прикупљали грађу потребну за настанак појединих књига. Важно је напоменути да је преписка дата у хронолошком редоследу и да је представљена у седам томова, чиме се може на адекватан начин сагледати континуитет у животу и раду Вука Караџића, али и стећи целовита слика епохе у којој је стварао.

да тих неколико хиљада писама откривају целу снажну личност Вука Караџића и обасјавају сав српски живот у првој половини XIX века. Какав диван материјал је ту за потпуну биографију

Караџићеву, у рукама историчара који уме да чита и који зна како се ти послови данас раде! Ни о једном српском писцу данас се не може тако потпуно и свестрано писати. За познавање прве половине нашега XIX века, за наше културне прилике и књижевне нарави, за интимну историју тога времена, за 'васкрсавање интегралног живота' те периоде, ми немамо многобројнијих, поузданијих и драгоценијих података. У нашем добу у науци се све више цене и у књижевности све радије читају непосредни 'људски документи', аутобиографије, мемоари, преписке. У томе погледу ми немамо веће тековине, богатије ризнице и занимљивијега штива но што је огромна *Вукова преписка*, чији значај ће изгледати све већи у колико се наша наука и књижевност буду развијале, и у колико се буде одмицало од доба у којем су ти документи писани. (Скерлић 1922: 58-59)

Стојановић је такође, приредио и предговор написао за седам књига Српских народних пјесама, које су представљале државно издање Караџићевих дела. Он је заједно са Пером Ђорђевићем 1898. г. приредио треће издање *Српског рјечника* уневши у њега нешто нове грађе, коју је прикупио Вук Караџић, а која није до тада публикована. У стручном раду Стојановића истакнуто место припада научној студији о Вуковој реформи језика и писма са насловом *Вук Стефановић Караџић, његов рад на српском језику и правопису*, који представља дело написано на систематичан и прегледан начин о Караџићевом раду, прво после истакнутог рада Платона Кулаковског о Вуку Караџићу.

Сва настојања и интересовања Стојановића о Вуку Караџићу су се стекла у познатој, али и до сада најобимнијој и најзначајнијој монографији *Живот и рад Вука Стефановића Караџића* (1924), у којој су приказане све најзначајније етапе у развојном луку живота и стваралаштва Вука Караџића. „ово монументално остаје као једно од најдрагоценијих по сигурности изношења факата, по поузданости суда о појединим питањима, у нашој научној литератури и најзнатније дело до данас о значајној Вуковој реформи.“ (Белић 1998: 478)

Љубомир Стојановић је својим импозантним радом у различитим сферама наше књижевности оставио велики траг, али је ипак

у његовом научном и стручном животу најзначајније и самим тим и драгоцене, како у то време, тако и данас бављење животом и радом Вука Караџића, јер је оставио знакове за разумевање и спознавање личности и стваралачких домета Караџића.

Услуге које је учинио Стојановић нашој науци огромне су. Данас се не може замислити рад на језику, историји и старој књижевности нашој без радова Стојановићевих; а епоха Караџићева рада и велика просветна и књижевна фигура самог Караџића добиле су свестрано осветљење у Стојановићевим радовима. (Белић 1998: 470)

Стојановић је изучавао и проучавао преписку Вука Караџића и Петра II Петровића Његоша, како би употпунио сазнања о овој двојници великана књижевности, односно њиховим личностима и стваралаштву. Вук Караџић је у писму упућеном Лукијану Мушицком, архимандриту манастира Шишатовац, на упечатљив начин приказао свој сусрет са Петром II Петровићем Његошем и узајамно интересовање за плодотворни рад, али пре свега истакао лепоту, вредност и упечатљивост српског народног језика.

Вук је овако описао Мушицком будућег владика: 'Овде је пре шест недеља био црногорски управитељ, архимандрит и будући владика, *Петар Петровић*, коме нема још пуни двадесет година, а већи је и *лепши*, него икакав гранатир у Бечу! Не само што зна српски врло добро читати и писати, него прави и стихове лепе. Глас родољупца вашег зна наизуст и обожава вас за ваше родољубиве мисли, него му је мало жао, што још простије српски не пишете, јер он мисли да на свету нема лепшега језика од нашега *народнога* (Стојановић 1987: 410-411)

Стојановић је проучавао разнолика издања Његошевих дела, преваходно оног централног у стваралачком опусу писца, *Горски вијенац*.

Интересовања Љубомира Стојановића (Ужице, 1860 – Праг, 1930) за личност владике црногорског Петра II Петровића

Његоша и његово пјесничко дјело нису била ни претјерано истрајна, нити онако упорна и обухватна, као што је то био случај са проучавањем књижевног и филолошког рада Вука Стеф. Караџића али их карактерише научна систематичност, пажња и поузданост, која потврђује да је Стојановић добро познавао Његовошево књижевно стварање, понаособ најважније његово дјело *Горски вијенац*. [...] Његошевој појави и Његошевом књижевном дјелу, Љубомир Стојановић је приступио из филолошко-текстолошке и биографско-књижевноисторијске перспективе. Као филолог и текстолог нарочито се интересовао за издање *Горског вијенца*, и то подједнако она на српском језику (на примјер познато и више пута понављано издање др Милана Решетара), као и она преведена издања на језицима које је добро познавао (бугарском, њемачком и руском). (Максимовић 2002: 35, 37)

Стојановићева књига-синтеза о животу и стваралачком раду Вука Стефановића Караџића представља немерљив допринос српској култури и књижевности, и због чињенице, да је на свеобухватан начин и у целовитом виду сагледано обимно творачко дело, али и указано на значај, допринос и величину, коју је то дело представљало за српски народ, књижевност и језик у европским оквирима и размерама. Стојановић је приликом анализе књижевног дела Караџића употребљавао компаративну методу, сагледавајући, сабирајући и самеравајући све њему доступне студије, чланке, огледе, па и књиге о Вуку Караџићу и његовом делу, посебно наглашавајући и истичући значајне европске ауторе (Кулаковски).

Све што је Вук својим списима пружио Европљанима, било је за њих ново, и нов принос у ризницу општег знања и науке европске. У ово доба када се у Европи говорило [...] о Србија само као бунтовницима у Турској, Вук је изнео пред европски учени свет и историју српског устанка и приказао Србе с њихове културне стране. [...] Славу српског народа коју је пронео по Европи народним песмама, Вук је раширио и Ранкеовом Историјом Српске Револуције. »на тај начин – пише Кулаковски

– историски списи Вука Караџића могу се сматрати као почетак знања у Европи самог српског народа, јер до њега врло мало има списа у којима би се говорило о Србији и о српском народу ... и име српског народа, тако недавно потпуно непознатог, заборављеног током столећа, придобило је у Европи симпатије ка новоствореној кнежевини. И у том погледу он је можда учинио више него икоји други српски писац пре и после њега.« [...] Док су други књижевници пре и за време Вука преносили и ширили међу Србе идеје из Европе, дотле је Вук уносио у Европу знање о Србима. Због тога је он у Европи био више цењен од свих других српских књижевника. (1987: 726-727)

Сагледавајући Стојановићев стваралачки опус долази до изражаја јасноћа и концизност у изнетим ставовима о најзначајнијим ауторима наше књижевности и културе. „Према Стојановићу, Доситеј је упознао српски народ с просвећеном Европом, а Вук је Европу упознао са српским народом и његовим духовним стваралаштвом.“ (Милинчевић 2013: 37)

Стојановић је сагледао значај Вука Караџића не само у епохи у којој је стварао, која се с пуним правом може самеравати само кроз рефлексије његовог рада на све остале писце и научнике, већ се и сви наредни периоди у развоју српске књижевности и културе могу посматрати кроз нити српског народног језика, који га повезују са будућим поколењима.

Од Вука су српски књижевници научили како треба не само правилно граматички *писати*, већ како треба и *мислити* српски. [...] Иако данас нема ни једног писца који би писао као он, његов стил је и сад узор простоте и јасности. Зато нам је он тако пријатан и близак као да је савремен. [...] Поједини правци у књижевности долазе и пролазе, а с њима и личности које их стварају; али основи њезини, језик и писмо, остају. Вуков је рад у томе погледу бесмртан. Све промене у језику и правопису, које су се десиле и које ће се у будућности десити, природно ће се развијати из оне основе коју је он положио и утврдио. Никаких нових оштрих прелома неће бити. Зато је и Вук бесмртан,

и његови ученици нису претерали назвавши га оцем новије српске књижевности. (Стојановић 1968: 18)

Стојановић је био министар у неколико мандата, али и председник владе. Он је такође био и истакнути академик (1896) и секретар Српске Краљевске Академије у два мандата (1913-1923). Љубомиру Стојановићу, Председнику Министарског Савета и Министру Просвете, припала је част да на отварању Универзитета у Београду (1905) одржи поздравни говор.

Допустите ми, господо професори, да вам ја први честитам данашњи и по вас и по српску просвету знаменити чин – отварање првог Српског Универзитета. [...] што ћете ви сада моћи и више него до сада својим трудом узифјивати нове и нове камене у велику зграду светске, и што ћете подићи читаву зграду српске науке, која се већ увелике гради, на славу вашу, а на понос наше отаџбине. Ви ћете својим истрајним радом подићи наш млади Универзитет на висину чувених светских Универзитета. (*Споменица о отварању Универзитета* 1906: 16-17)

Стојановићев значај у домену српске културе происходио је и из чињенице да се залагао за покретање, али био и један од оснивача књижевних часописа (фебруара 1901. *Српски књижевни гласник*), који су били неопходни младој српској култури. Све је ово условило разноликошћу и многозначношћу његове биографије и рефлектовало се на његов стваралачки научни допринос српској култури и књижевности, али и друштву у целини. Његова алтруистичка страна личности је до краја осветљена кроз призму великана, који је увек и у свим приликама мислио на развој нашег друштва и образовања, па је Београдском универзитету тестаментом завештао свој легат, који је сачињавао његове књиге и рукописе, али и фонд из кога би се исплаћивале стипендије талентованим научницима и студентима, за проучавања и континуиран научни рад у оним областима науке, којима се и сам Стојановић бавио за живота. „које је тестаментом оставио Српском семинару на Београдском универзитету, коју је учionicу србистике он створио и чије је главне стубове и представнике он подигао и подупирао.“ (Жујовић 1930: 344)

Вук Стефановић Караџић и Љубомир Стојановић представљају двојицу великана, који су својим животом и радом извршили пресудан утицај на обликовање Велике школе, доцније Београдског универзитета и уткани су у све поре наше културе и књижевности, односно друштва уопште. Њихова културна мисија је имала пресудан утицај на формирање и обликовање српског образовања и књижевности, онаквима каквима их и данас знамо.

Извори и литература

- Белић, Александар. *О великим ствараоцима*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1998. Штампано.
- Жујовић, М. Јован. „ЗАСЛУГЕ ЉУБОМИРА СТОЈАНОВИЋА“. *Српски књижевни гласник* књига XXX (1930): 342-345. Штампано.
- Максимовић, Горан. *Српске књижевне теме*. Београд – Бања Лука: Слободна књига – Романов, 2002. Штампано.
- Милинчевић, Васо. *Универзитет и књижевност*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2013. Штампано.
- Поповић, Павле. „Љуб. Стојановић, *Живот и рад Вука Стеф. Караџића*, Београд, 1924.“. *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* књига IV (1924): 301-307. Штампано.
- Скерлић, Јован. *Писци и књиге* књига 7. Београд: Геца Кон, 1922. Штампано.
- Споменица о отварању Универзитета*. Београд: Универзитетски савет, 1906. Штампано.
- Стојановић, Љубомир. „Један општи поглед на Вуков рад“. Уређивачки одбор Сабраних дела Вука Караџића. *О Вуку Караџићу студије и есеји*. Београд: Просвета, 1968. 7-18. Штампано.
9. Стојановић, Љубомир. *Живот и рад Вука Стефановића Караџића*. Београд: Београдски издавачко-графички завод, 1987. Штампано.
- Ђоровић, Владимир. „ЖИВОТ И РАД ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА. Написао Љуб. Стојановић. Београд – Земун 1924.“. *Јужнословенски филолог* књига IV (1924): 205-213. Штампано.
- Ђоровић, Владимир. „ЉУБОМИР СТОЈАНОВИЋ“. *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* књига XI, свеска 1-2 (1931): 1-29. Штампано.

Marija Šljukić

**THE IMPORTANCE OF VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ
AND LJUBOMIR STOJANOVIĆ IN THE HISTORY
OF THE VELIKA ŠKOLA**

Summary

In this paper considers and perceives the importance of Vuk Stefanović Karadžić and Ljubomir Stojanović (philologist, historian, statesman) in the development of the Velika škola. By their efforts, work and act, they contributed greatly to the creation of certain subjects, which were studied at the Velika škola. The basis and framework of this paper is the prominent work of Ljubomir Stojanović of the monograph *Life and Work of Vuk Stefanović Karadžić*, which links these two famous figures. In this paper, the analytical method is used, because by analyzing the procedures and the work of these two persons, their place and importance in the history of the Velika škola is modeled. The aim of this paper is to emphasize these two persons as the pillars on which the reputation of the Velika škola rested, by the time becoming the University of Belgrade.